

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Факултет по класически и нови филологии

Катедра по методика на чуждоезиковото обучение

Рая Петрова Живкова-Крупева

Автореферат

на дисертационен труд

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

на тема

**„Проучване на развитието на интеркултурната компетентност в
гимназиалната степен в българското училище“**

Научна област: 1. Педагогически науки

Професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по...

(Методика на обучението по английски език)

Научен консултант: проф. дпн Тодор Шопов

София

2020г.

Дисертационният труд е обсъден и насочен към публична защита на заседание на разширения Катедрен съвет на Катедрата по методика на чуждоезиковото обучение към Факултета по класически и нови филологии при Софийския университет „Св. Климент Охридски“, състояло се на 7 февруари 2020г.

Изследванията по дисертационния труд са извършени в рамките на докторантска програма 1.3. Педагогика на обучението по... (Методика на обучението по английски език) към Катедрата по Методика на чуждоезиковото обучение при Факултета по класически и нови филологии към Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

Трудът съдържа 231 страници. В *Библиографията* са посочени 87 заглавия (консултирана и цитирана) научна литература, от които 20 на български, 62 на английски и 5 на немски език, като 12 от тях са интернет сайтове.

Научно жури:

Проф. дпн Тодор Крумов Шопов

Проф. дфн Димитър Веселинов Димитров

Доц. д-р Весела Кирилова Славова

Доц. д-р Елена Славчева Савова

Доц. д-р Весела Белчева Белчева

Резервни членове:

Доц. д-р Екатерина Неделчева Софрониева

Доц. д-р Светлана Георгиева Димитрова-Гюзелева

Публичната защита на дисертационния труд ще се състои на .....2020 г. от ..... часа в аудитория 247 на Ректората на Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

Материалите по процедурата са на разположение на интересуващите се в кабинет 248 на Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

I. Въведение

Обща характеристика на дисертационния труд

1. 1. Актуалност на темата

В ерата на глобализация нараства разнообразието от народи, общности и индивиди, които се сближават все повече. Тъй като интеркултурните взаимодействия присъстват неизменно в съвременния живот, начинът, по който индивидите и обществата взаимодействат е от особен интерес. Интеркултурната компетентност е съвкупност от способности за умело справяне в сложни ситуации на нарастващо многообразие от народи, култури и начини на живот. От съвременния гражданин се очаква да може да общува „ефективно и уместно при взаимодействие с различни от него в езиково и културно отношение“ (Фантини и Тирмизи в ЮНЕСКО 2013)¹.

1. 2. Основна изследователска теза на дисертационния труд

Основната изследователска теза на дисертационния труд е, че е възможно да бъде усъвършенствана интеркултурната компетентност.

Тази теза е свързана с работната хипотеза: „Възможно е учещите английски език да усъвършенстват интеркултурната си компетентност чрез предложените дейности.“

1. 3. Цел, задачи, обект и обхват на изследването

Основна цел на изследването:

Основна цел на изследването е да проучи до каква степен е развита интеркултурната компетентност в обучението по английски език в гимназиална степен и как тя може да бъде усъвършенствана.

---

¹ UNESCO: *Intercultural Competences. Conceptual and Operational Framework*, UNESCO, Paris, 2013

Основни задачи на изследването са:

- 1) Преглед на литературата, дефиниране на конструкта 'интеркултурна компетентност' и предлагане на собствен модел на интеркултурната компетентност
- 2) Графично представяне на факторите, влияещи на интеркултурната комуникация
- 3) Разглеждане на ролята и значението на интеркултурната компетентност в живота на съвременния гражданин
- 4) Разглеждане на ролята и мястото на интеркултурната компетентност в съвременното образование
- 5) Разглеждане на степента на застъпеност на интеркултурната компетентност в съвременното обучение по английски език
- 6) Провеждане на предварителна анкета, чрез която да се провери дали и до каква степен в съвременното обучение по английски език в гимназиална степен в България е застъпено развиването на интеркултурната компетентност
- 7) Създаване на методика под формата на обучителен модул за развиване на онези компоненти от интеркултурната компетентност, които са необходими за усъвършенстването ѝ
- 8) Внедряване на методиката и измерване на постиженията
- 9) Класическа проверка на хипотезата
- 10) Заключителна дискусия, изводи и препоръки за практиката

Обект на изследването е съвременното обучение по английски език в гимназиална степен в България.

1. 4. Организация и методика на изследването

Цялостният дисертационен труд е организиран в три етапа:

Първият етап съдържа проучване на теорията на интеркултурната компетентност.

През **втория етап** се проведе авторска анкета сред 210 респондента (ученици от IX клас в паралелки с интензивно обучение по английски език), чрез която се установи равнището на интеркултурната им компетентност, което се оказва незадоволително.

През **третия етап** беше проведено обучение на ученици от паралелка с интензивно изучаване на английски език в X клас в СУ „П. Яворов“, гр. Пловдив през пролетта на 2017г. посредством система от предложени от автора дейности. След това беше проведена същата анкета сред експерименталната група и сред контролна група (друга паралелка X клас с интензивно изучаване на английски език в същото училище), чрез която се установиха високо равнище на интеркултурната компетентност в експерименталната група и сходни резултати в контролната група и предварителната анкета.

За целта на разработката са използвани качествени и количествени методи за събиране на информация. Задълбочено изследвах научните определения и разбирания за интеркултурната компетентност в световен мащаб.

Разработих авторска анкета Инвентар на интеркултурната компетентност на ученици от паралелки с интензивно обучение по английски език (ИИКУПИА). Резултатите от предварителната анкета показаха ниско равнище на интеркултурна компетентност.

На следващия етап проведох обучение в експериментална група, състояща се от ученици от паралелки с интензивно изучаване на английски език, чрез предложени от мен дейности, в рамките на обучението по английски език.

След обучението отново проведох същата анкета (ИИКУПИА) сред експерименталната и сред контролна група, като резултатите на експерименталната група се оказаха съществено по-високи от тези на контролната. От своя страна резултатите на контролната група са сходни с тези от предварителната анкета, което показва надеждността на изследването. Анализът

на резултатите от анкетата показва, че е възможно усъвършенстването на интеркултурната компетентност на учещите английски език.

1. 5. Допускания и ограничения

Главното в разработката е генерирането на изходни методологически решения, основани на практиката, които впоследствие се проверяват чрез изразените в анкетата мнения на анкетираните в експерименталната и контролната група.

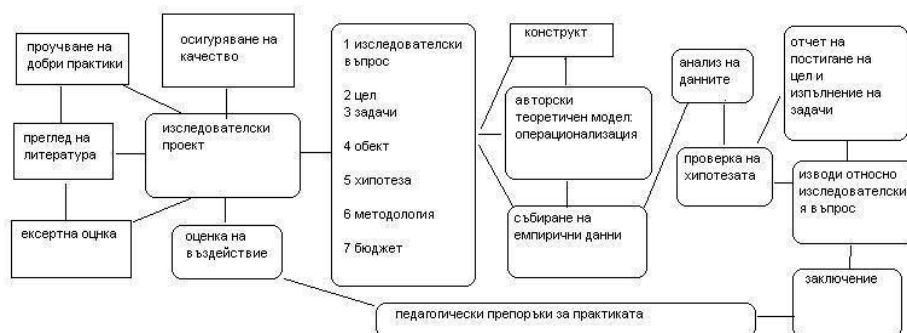
В по-глобален план съдържанието на анализа е насочено към усъвършенстването на интеркултурната компетентност на учещите английски език като част от цялостното им езиково владение.

Авторът си дава сметка за сериозността и предизвикателството на постановката и търсенето на решение по предметното съдържание на изследването. В този смисъл няма съмнение в невъзможността за пълно обхващане на всички фактори и техните субелементи, което би било прецедент за такъв вид разработка.

II. Кратко изложение на дисертационния труд

Увод

Уводът въвежда в проблематиката и представя основните опорни точки на дисертационния труд. Представен е мотивът за избор на темата, както и основните тези за актуалността и значимостта на разглеждания проблем. Представена е и диаграма на течението на данните. Тя показва нагледно елементите на научноизследователския проект и връзките между тях.

Фигура 1: ДТД на изследователски проект в ърху интеркултурната компетентност като част от езиковото владение на учещите втори език

Фигура 1² Диаграма на течението на данните

Първа глава

Култура – дефиниции. Модели на взаимодействието „език-култура”. Интеркултурна компетентност.

В Първа глава се представят дефиниции на понятието „култура”. Разглеждат се основни модели за взаимодействието между езика и културата. Дефинирано е понятието „интеркултурна компетентност”. Разгледани са дефиниции за култура и за език според ЮНЕСКО³. Операционализирано е понятието култура, като са разгледани моделите за отношението език-култура на лингводидактиците Ризагер

²Отговаря на Фигура 1 в дисертационния труд.

³ UNESCO: *Intercultural Competences. Conceptual and Operational Framework*, UNESCO, Paris, 2013

(2005)⁴, Крамш (1998)⁵ и Колс⁶. Разгледана е ролята на езика като средство за общуване. Поставен е акцент върху комуникативната компетентност и е разгледан Разширения модел на владеене на втори език на Тодор Шопов (Шопов и Софрониева 2016)⁷. Представени са културните компетентности според Общата европейска референтна рамка за езиците.

Разгледан е моделът за интеркултурната компетентност на Байрам,⁸ който съдържа следните компоненти, групирани в пет вида знания (*savoirs*): 1. Знания (*savoirs*) - културноспецифични и общи знания за културата, знания за себе си и за другия, знания за взаимодействията между индивидите и между общностите, информираност относно начините, по които културата влияе на езика и на общуването; 2. Умения (*savoir-comprendre*) - способност за интерпретация и съотнасяне; 3. Поведения (*savoir-apprendre/ savoir-faire*) - способност за откриване и/ или взаимодействие, способност да се усвояват нови знания и да се използват знанията, нагласите и уменията при ограниченията на общуването в реално време, метакогнитивни стратегии за насочване на собственото учене; 4. Нагласи (*savoir-être*) - нагласа за релативиране на себе си и ценене на другите, положително отношение към усвояването на интеркултурната компетентност; 5. Характерни черти (*savoir-s'engager*) - обща нагласа, характеризираща се с критична ангажираност с чуждата култура, както и със собствената (по Byram 1997)

---

⁴Risager, K., "Linguaculture as a Key Concept in Language and Culture Teaching." In B.Preisler et al. eds. *The Consequences of Mobility*, 2005. <http://magenta.ruc.dk/cuid/publikationer/publikationer/mobility/mobility2/Risager/> (последно видян на 08.09.2019г.)

⁵Kramsch, C. *Language and Culture*, OUP, 1998, (2nd reprinting 2000)

⁶Kohls in Mönkemeier, Th. *Der Eisberg der Kulturen* Available: www.projekt-it.de/uploads/kommunikation/eisbergmodell.ppt (последно видян на 08.09.2019г.)

⁷Шопов, Т., Е. Софрониева, *Излезе сеяч да сее... Увод в класическата теория на тестовете по съвременни езици*, София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2016.

⁸ Byram, M., *Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence*, Multilingual Matters Ltd., Clevedon, 1997.

Представени са културните компетентности според ЮНЕСКО. Разгледани са също понятията интеркултурна грамотност и интеркултурна осъзнатост.

В съвременната лингводидактика (Kramersch 1993, Kramersch 1998, Lantolf 1999, Handford 2002) преобладава мнението за развиване на интеркултурна осъзнатост в условия извън общността от носители на културата цел (каквото е случаят с изучаването на английски език и съответните култури, свързани с него, в България) чрез анализ на литературни текстове и филми и участие на обучаемите в пиеси с цел не на последно място обучаемият да придобие представа и за креативното мислене на носителите на културата цел.

За целите на дисертационния труд се предлага модел на интеркултурната компетентност, модификация на модела на Байрам (Byram 1997), в който отделните съставляващи я компетентности, се разглеждат като нейни компоненти в три измерения: декларативни знания, умения и нагласи. В същността си моделът на Байрам е запазен, като Триизмерният модел включва всички подкомпоненти на интеркултурната компетентност на Байрам, но компонентите „умения и поведения“ и „нагласи и характерни черти“ са трансформирани в съответните компоненти „умения“ и „нагласи“. За по-голяма нагледност в таблица 2 на дисертационния труд Триизмерният модел на интеркултурната компетентност е представен и в табличен вид. С цел по-голяма яснота са експлицирани различията между отделните видове знания (*savoirs*), т.е. 'знанията за' са наречени декларативни знания, 'знанията как' – умения или процедурални знания. Считаю, че относно поведението не бива да се пропуска психологическият момент на избор на поведение, независимо от наличието/липсата и степента на развитие на интеркултурната компетентност. Интеркултурните нагласи включват: положително отношение към усвояването на интеркултурната компетентност, нагласа за релативиране на себе си и ценене на другите и обща нагласа за критична ангажираност със собствената и с чуждата култура.

Представени са етапите от развитието на интеркултурната компетентност, като са разгледани моделите на Юлиане Хаузе, Дъглас Браун и Актън и Де Феликс.

Разгледани са холистичните модели на езикоусвояването на Стивън Крашън и на Чарлз Карън, инфантилизацията в Сугестопедията на Георги Лозанов, и моделът на езиковата личност на Димитър Веселинов. Предполага се, че настъпва промяна у индивида, която не се изразява само в усвояване на нови езикови знания, а и в когнитивно и емоционално личностно израстване. Има доближаване до носителя на езика и в културологично отношение, т. е. процесите на усвояване на езика и съответната култура са паралелни.

Разгледана е ролята на интеркултурната компетентност в живота на съвременния гражданин и мястото ѝ в съвременното образование и в обучението по английски език.

Втора глава

Педагогически аспекти

Във втора глава са разгледани обективистичната и конструктивистичната традиции в образованието, както и принципите на съвременното езиково обучение.

Представени са четирите основни подхода за чуждоезиково обучение, отчитащи неразривната връзка език-култура, като за целите на дисертационния труд е избран мултикултурният подход.

Представен е методът Обучение чрез сътрудничество, представляващ новата парадигма в образованието, в чиято традиция е Модулът от обучителни дейности и техники (МОДТ), разработен за целите на дисертационния труд.

Представени са широк набор от техники за развиване на интеркултурната компетентност – културни острови, културни капсули, културни гроздове, културни асимилатори, критични инциденти/решаване на проблеми, мини-пиеси, аудио-моторни единици, културни комикси, медии и визуални средства, отбелязване на празници и език на тялото. Подходящите за целите на изследването

техники за развиване на интеркултурна компетентност са включени в Модула от обучителни дейности и техники.

Трета глава

Социолингвистични аспекти

В трета глава са разгледани социолингвистични аспекти. Социолингвистиката е науката, която изследва отражението на културните норми и социалните фактори в езика. Микросоциолингвистиката се занимава с междуличностната комуникация, а макросоциолингвистиката – с проблемите на езиковия избор. Засягат се ключови понятия от социолингвистичната наука като социална група, езикова общност, книжовен език, диалект, социолект, сленг, регистър и стил, норми и ценности, евфемизъм и табу. Разгледано е също явлението многоезичие, както и политиката на езиково планиране и процеса на стандартизация. Представен е социолингвистичен поглед върху взаимовръзките език – култура, език – мислене и култура – мислене (под формата на „картина на света“).

Четвърта глава

Теоретичен модел

Разгледани са различни инструменти за измерване на интеркултурната компетентност, които се фокусират върху различни нейни аспекти и са разработени за нуждите на бизнеса. Считаю, че за педагогически цели е необходим друг инструмент за измерване на интеркултурната компетентност, основан на модел, разработен от лингводидактик. Предлагам авторски инструмент за измерване на интеркултурната компетентност: *Инвентар за измерване на интеркултурната компетентност на ученици от паралелки с интензивно изучаване на английски (ИИКУПИА)*. Той е основан на модела на интеркултурна компетентност на Байрам и се състои от 35 твърдения с петстепенни Ликертови

скали. Твърденията са групирани по компоненти на интеркултурната компетентност по Байрам⁹.

CLIL е интегрирано учене на съдържание и език (от английски: content and language integrated learning, CLIL), представляващо методика основана на прилагане на изучавания втори език в целия учебен план. Така уроците имат две главни цели: една свързана с предмета или темата и една свързана с езика, поради което CLIL бива разглеждан като образование с двоен фокус. (По Марш в Шопов 2013: 82)¹⁰ Така изучаваният език е едновременно учебна цел и учебно средство, като фокусът е върху процедуралния аспект на обучението. CLIL има и културно измерение – изграждане на межкултурни комуникативни умения. Изтъкнат е българският опит под формата на *интензивно изучаване* на чужд език. Предложеният Модул от обучителни дейности и техники (МОДТ) е в традицията на CLIL.

Пета глава

Емпирично проучване - събиране на данни

В Пета глава е описано емпиричното проучване. Проведена е анкета сред 210 ученици, учещи английски език в гимназиален етап с цел да се проучи нивото на интеркултурната им компетентност. Описана е спецификацията на анкетата (*ИИКУПИИ*). Инвентарът на интеркултурната компетентност на ученици от паралелки с интензивно изучаване на английски език в България се състои от 35 твърдения с петстепенни ликертови скали. За всяко твърдение всеки респондент трябва да отговори с един от пет възможни отговора: „Да“, „По-скоро да“, „Нито да нито не“, „По-скоро не“, „Не“. За всеки възможен отговор се дават от 1 до 5 точки. Точките се сумират и се получава бал на ИКК (интеркултурна компетентност), като най високият възможен е 175 точки, а най ниският възможен

---

⁹ Byram, M., *Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence*, Multilingual Matters Ltd., Clevedon, 1997

¹⁰ Шопов, Т., *Педагогика на езика*. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2013

(при отговори на всички твърдения) е 35 точки. Твърденията са групирани по компоненти на интеркултурната компетентност по класификацията на Байрам (Bugar 1997): знания (16 твърдения), умения и поведения (12 твърдения), нагласи и характерни черти (7 твърдения). Изчислени са и балове на различните компоненти на ИКК, с цел да се разбере кои компоненти на ИКК се нуждаят от доразвиване. Най-високият бал за знанията е 80 точки, а най-ниският – 16 точки; най-високият бал за уменията и поведенията е 60 точки, а най-ниският – 12 точки; най-високият бал за нагласите и характерните черти е 35 точки, а най-ниският – 7 точки. Анкетата изследва интеркултурната компетентност на респондентите индиректно. По различните компоненти има различен брой твърдения, тъй като различните компоненти съдържат различен брой подкомпоненти.

Шеста глава

Емпирично проучване - анализ и дискусия

В Шеста глава са анализирани данните и са направени изводи. Анкетата ни дава информация, от която се правят качествени изводи. Направен е качествен анализ на анкетата, без квантификация на обекта, тъй като интеркултурната компетентност като конструкт е единна, но структурата му е такава, че не могат да се пренебрегнат отделните компоненти. От отговорите получени на съответни твърдения, са направени изводи дали обучаемите имат или нямат нужда от обучение по конкретни параметри. Анализът е по компоненти на интеркултурната компетентност, като първо са представени резултатите в таблица, а след таблицата по подкомпоненти всяко твърдение бива тълкувано. Типът на анализа е качествен.

В таблица 5 на дисертационния труд са представени резултатите от предварителната анкета по компонента Знания, от които става ясно, че има нужда от по-голяма информираност на учениците по подкомпонентите **специфични и общи знания за културата, познания за себе си и другия, знания за взаимодействията между индивидите и между общностите, и информираност относно начините, по които културата влияе на езика и на общуването.**

В таблица 6 в дисертационния труд са представени резултатите от предварителната анкета по компонента Умения и поведения. Очертава се тенденция към желание за по-голяма информираност относно разбирането за себе си и за другия в съответната култура. Анкетираните желаят да са по-информирани относно предмети, свързани със съответната култура (40.48%), обичаи (38.57%), вярвания (38.57%) и исторически факти (37.62%), което е взето предвид при изготвянето на обучителни дейности.

В таблица 7 в дисертационния труд са представени резултатите от предварителната анкета по компонента Нагласи и характерни черти. Тук много по-голям брой ученици са дали отговори за максимален и близък до максималния брой точки. По този компонент не се налага обучение.

Седма глава

Експеримент

В Седма глава е описан експериментът, като обучителните дейности са групирани по компоненти на интеркултурната компетентност, които развиват. Представена е конкретната реализация на обучителния модул под формата на планове на 11 урока.

Експериментът в настоящия дисертационен труд представлява обучение на група ученици, наречена експериментална, като се използва методика, състояща се от обучителни дейности, включващи техники за преподаване на култура от описаните в 2. 5. Тъй като предварителната анкета беше направена сред деветокласници с интензивно обучение по английски език през учебната 2015/2016 година, експерименталната група е един десети клас с интензивно обучение по английски език през учебната 2016/2017 година. Съществува и контролна група (друг десети клас с интензивно обучение по английски език), която не е обучавана чрез използване на съответните техники. Експериментът цели да докаже работната хипотеза, че чрез целенасочено обучение като се използват съответните техники може да бъде усъвършенствана интеркултурната

компетентност на учениците. След обучението на експерименталната и на контролната група отново се дава предварително проведената анкета ИИКУПИА (Инвентар на интеркултурната компетентност на ученици от паралелки с интензивно изучаване на английски език), като се очаква че резултатите на контролната група да са сходни с резултатите от предварителната анкета, а резултатите на експерименталната група да са значително по-високи, което ще докаже работната хипотеза. Обучението продължава един месец и е под формата на обучителен модул от 16 учебни часа. Използваните материали са снимки на предмети, характерни за съответната култура и на исторически паметници, информация от Интернет относно празници, характерни ястия и обичаи, пословици и поговорки, скетчове на Монти Пайтън от Youtube и филми от Youtube.

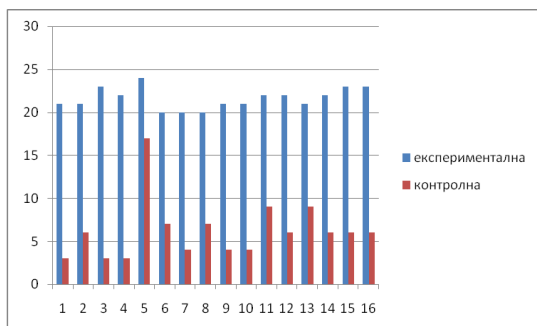
Обучителните дейности са групирани по компоненти на интеркултурната компетентност, които развиват, като са съобразени със факта, че обучението се извършва в монокултурна класна стая. Предложеният Модул от обучителни дейности и техники (МОДТ) е в традицията на Обучение чрез сътрудничество (2. 4. в дисертационния труд), CLIL (4. 3. в дисертационния труд) и Мултикултурния подход, описан в 2. 3. 3. на дисертационния труд, като взема предвид взаимното влияние на британската и свързаните с нея култури, отчитайки етническото и езиковото многообразие. Включват се сравнения между страните цел и родната страна на учещите. Целта е компетентност на посредник – интеркултурна и комуникативна компетентност.

Осма глава

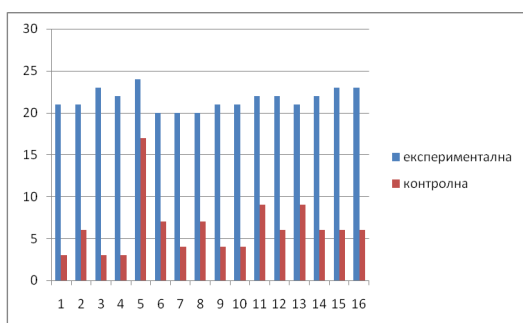
Резултати от експеримента и проверка на Н0 (нулевата хипотеза)

В осма глава са представени резултатите от експеримента и е проверена Н0 (нулевата хипотеза). След обучителния модул е отново е проведена анкета идентична на предварителната, авторски *Инвентар на интеркултурната компетентност на ученици от паралелки с интензивно обучение по английски (ИИКУПИА)*. Анкетата е проведена в експерименталната и в контролната група,

като резултатите показват по-високи равнища по всички компоненти на интеркултурната компетентност в експерименталната група. Това е показано нагледно чрез диаграмите по-долу:

Фигура 2¹¹ Диаграма на учениците от експерименталната и от контролната група получили максимален брой точки на компонента Знания

Фигура 3¹² Диаграма на учениците от експерименталната и от контролната група получили максимален брой точки на компонента Умения и поведения

По всички компоненти на интеркултурната компетентност по-голям брой ученици от експерименталната група са показали максимален брой точки отколкото в контролната група. Следователно не можем да приемем Н0 „Не е възможно учещите английски език да усъвършенстват интеркултурната си компетентност чрез целенасочено обучение.“ Видно е, че в резултат на обучението чрез система от дейности, включени в модул, интеркултурната компетентност на експерименталната група е усъвършенствана. Тогава приемаме Н1 „Възможно е

¹¹ Отговаря на Фигура 7 в дисертационния труд.

¹² Отговаря на фигура 8 в дисертационния труд.

учещите английски език да усъвършенстват интеркултурната си компетентност чрез целенасочено обучение.“

Девета глава

Изводи, заключение и препоръки за практиката

В девета глава са направени следните изводи:

При съпоставката на процента ученици с максимален брой точки на предварителната анкета и на контролната група се оказва, че резултатите са сходни. Без да е провеждано обучение в контролната група резултатите са подобни на тези от предварителната анкета, където също не е провеждано обучение. Това показва, че проведената анкета *ИИКУПИА* е надеждна.

При проверката на нулевата хипотеза H_0 , тя беше отхвърлена и беше приета H_1 „Възможно е учещите английски език да усъвършенстват интеркултурната си компетентност чрез целенасочено обучение.“ При експерименталната група резултатите са значително по-високи отколкото при контролната. Проведеното обучение под формата на модул от обучителни дейности доведе до повишаване на интеркултурната компетентност на ученици от паралелки с интензивно изучаване на английски език.

Най чувствителен напредък учениците показаха по подкомпонентите знания и умения и поведения, тъй като по подкомпонента нагласи и характерни черти и предварителните резултати бяха високи.

Предложените дейности под формата на обучителен модул са подходящи за развиването на интеркултурната компетентност на ученици от паралелки с интензивно изучаване на английски език особено по подкомпонентите знания и умения и поведения.

В заключението е отчетено изпълнението на поставената цел и поставените задачи. Поставената в увода цел да се отговори на изследователския въпрос е изпълнена. Поставените в увода задачи са изпълнени:

Направен е преглед на литературата и е дефиниран конструкта „интеркултурна компетентност“.

Графично са представени факторите, влияещи на интеркултурната комуникация.

Разгледана е ролята и значението на интеркултурната компетентност в живота на съвременния гражданин.

Разгледана е ролята на интеркултурната компетентност в съвременното образование.

Разгледана е степента на застъпеност на интеркултурната компетентност в съвременното обучение по английски език.

Проведена е предварителна анкета (авторски *Инвентар на интеркултурната компетентност на ученици от паралелки с интензивно изучаване на английски език*), установяваща нивото на интеркултурна компетентност на ученици от паралелки с интензивно обучение по английски език.

Създадена е методика под формата на Модул от обучителни дейности и техники (МОДТ) за развиване на онези компоненти от интеркултурната компетентност, които са необходими за усъвършенстването ѝ и за постигане на индикаторите.

Методиката е внедрена и постиженията са измерени отново чрез *инвентара на интеркултурна компетентност на ученици от паралелки с интензивно изучаване на английски език (ИИКУПИА)*.

Сравнени са резултатите от анкетата при експерименталната и при контролната група.

Отхвърлена е нулевата хипотеза: „Не е възможно учещите английски език да усъвършенстват интеркултурната си компетентност чрез целенасочено обучение“

Приета е работната хипотеза: „Възможно е учещите английски език да усъвършенстват интеркултурната си компетентност чрез целенасочено обучение посредством предложените дейности.” , което дава основания да се приеме деонтактивната хипотеза: „Възможно е учещите английски език да усъвършенстват интеркултурната си компетентност чрез целенасочено обучение”.

Представени с коментари към тях са препоръките дадени в документите *Насоки за развиване и прилагане на учебни програми за многоезично и интеркултурно образование*¹³, *Развиване и оценяване на интеркултурната комуникативна компетентност*¹⁴ и *Развиване на интеркултурната компетентност в образованието*¹⁵ на Съвета на Европа. Направени са препоръки за практиката въз основа на проведеното изследване.

---

¹³ Beacco, J.C. et al., *Guide for the Development and Implementation of Curricula for Plurilingual and Intercultural Education*, Language Policy Division, Directorate of Education and Languages, DGIV, Council of Europe, Strasbourg, 2016.

¹⁴ Lazar, I., Huber-Krieger, M., Lussier, D., Matei, G. and Peck, C. (eds) *Developing and Assessing Intercultural Communicative Competence. A Guide for Language Teachers and Teacher Educators*, Council of Europe Publishing, 2007.

¹⁵Huber, J. and C. Reynolds, *Developing Intercultural Competence through Education*, Council of Europe Pestalozzi Series #3, Council of Europe Publishing, 2014.

III. Научен принос на дисертацията

Като постига поставените цели, настоящият научноизследователски проект допринася с ново познание, което може да се обобщи в следните 4 пункта:

1. Създаден е авторски модел за измерване на интеркултурната компетентност чрез нова анкета *Инвентар на интеркултурната компетентност на ученици от паралелки с интензивно изучаване на английски език (ИИКУПИА)*.
2. Разработен и приложен е *Модул от обучителни дейности и техники (МОДТ)*.
3. Доказано е, че интеркултурната компетентност може да бъде усъвършенствана чрез обучение по Е2.
4. Доказано е, че предложеният *Модул от обучителни дейности и техники (МОДТ)* води до усъвършенстване на интеркултурната компетентност.

Публикации по темата на дисертационния труд:

1. Живкова-Крупева, Р. *Акултурацията в лингводидактичен контекст* в (съставител проф. д-р Д. Веселинов) Сборник с доклади от Десета конференция на нехабилитираните преподаватели и докторанти от Факултета по Класически и Нови Филологии, УИ „Св. Климент Охридски“, София, 2013
2. Живкова-Крупева, Р. *Интеркултурната осъзнатост в съвременната лингводидактика* в (съставител проф. д-р Д. Веселинов) Сборник с доклади от Единадесета конференция на нехабилитираните преподаватели и докторанти от Факултета по Класически и Нови Филологии, УИ „Св. Климент Охридски“, УИ „Св. Климент Охридски“, София, 2014
3. Живкова-Крупева, Р. (2015). „Някои техники за развиване на интеркултурна компетентност” в (съст. П. Янева) *Обучение по и на чужд език със съвременни методи и информационни и компютърни технологии в СУ „Св. Климент Охридски”*, НИОН „Аз буки”.
4. Живкова-Крупева, Р. (2017). Инструменти за измерване на интеркултурната компетентност. *Чуждоезиково обучение*, 44, 127 – 133
5. Живкова-Крупева, Р. (2017). Описание на курс по межкултурно разбиране. *Чуждоезиково обучение*, 44, 242 – 246
6. Живкова-Крупева, Р. (2019). *Лингводидактичният принцип „автентичност“ и усъвършенстването на интеркултурната компетентност на учещите* (в съставител проф. д-р М. Данова) Шестнадесета научна конференция на нехабилитирани преподаватели и докторанти във Факултета по класически и нови филологии, София: УИ „Св. Климент Охридски“.